

Chirchiq shahrida buniyod etilgan zamonaviy bolalar bog'chasining tantanali ochilish marosimi bo'lib o'tdi. "Semurg" deb nomlangan ushbu bog'cha harbiy xizmatchilar farzandlari uchun mo'ljallangan.

Har kimki atog'a ko'p rioyat qilg'ay, O'g'lidin anga bu ish siroyat qilg'ay.

Alisher NAVOIY

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT * XALO ZIYOLILARI GAZETASI *

1931-yildan chiqa boshlagan

2003-yil 19-fevral, chorshanba

№ 14 (7519)

ИСЛОҲОТЛАР СТРАТЕГИЯСИ – МАМЛАКАТИМИЗ ИҚТИСОДИЙ САЛОҲИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШДИР

Вазирлар Маҳкамасининг мажлиси

17 февраль куни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йилда республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ҳамда 2003 йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган мажлиси бўлди.

Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислам Каримов маъруза қилди.

Давлатимиз раҳбари ўтган йилда иқтисодий ислохотларни янада эркинлаштириш, чуқурлаштириш, иқтисодиётни барқарор ва муносиб ўстиришни таъминлаш йўли изчил ва аниқ мақсадга йўналтирилган ҳолда амалга оширилганлигини таъкидлади. Бунинг натижасида 2002 йил мобайнида икки мингга яқин давлат корхонаси ва объектилари мулк шаклини ўзгартирди. Давлатга қарашли корхона ва объектиларнинг каттагина қисми — 1 минг 260 таси тўлиқ хусусий мулкка айланган бўлди. Кичик ва ўрта бизнес, хусусий тадбиркорлик етакчи роль ўйнайдиган кўп укладли иқтисодиётнинг жадал шаклланиётгани тўғрисида ўтган йилда 38 мингга яқин микрофирма, кичик ва ўрта корхона тузилиб, уларнинг умумий сони 240 мингга етди.

Хисобот даврида ялпи ички маҳсулот 4,2 фоизга ортди, саноат маҳсулотлари — 8,5 фоиз, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари — 6,1 фоиз, истеъмол товарлари ишлаб чиқариш эса 11,8 фоизга кўпайди. Бошқоқ дон етиштириш бўйича энг юқори кўрсаткичга эришилди — 5 миллион 400 минг тонналик хирмон бунёд этилди.

Иқтисодиётга жалб этилган инвестициялар ҳажми 1 триллион 400 миллиард сўмдан ортди. Шундан 650 миллион АКШ долларидан ортиғи хоржий инвестициялардир. Бу соҳада амалга оширилаётган тадбирлар натижасида ўтган йил давомида 56 та ишлаб чиқариш объекти ишга туширилган бўлса, шундан 15 таси йirik корхона ва иншоотлардир.

Иқтисодий ночор, зарар кўриб ишлаётган корхона-

ларни молиявий соғломлаштириш, таркибий ўзгариш ва тугатиш чора-тадбирлари таъминланмоқда. Жумладан, йил давомида 304 корхона зарар кўриб ишлаш ҳолатидан чиқарилиб, 154 корхона бўйича турли банкротлик жараёнлари бошланди. Катъий пул-кредит сиёсати ўтказилиши ҳисобига инфляциянинг ўртача ойлик ўсиш суръати 1,6 фоиз даражасига чамаяйди, пул массасининг ўсиш суръатлари пасайди. Аҳоли жон бошига ялли даромадлар йил давомида 1,4 баробар, реал даромадлар эса 12,6 фоиз ўсди.

Президентимиз йўналганлар эътиборини иқтисодиёт тармоқларида ва ижтимоий соҳадаги ҳал этилмаётган, ислохот йўлида тўсиқ бўлиб турган айрим масалалар ва муаммоларга қаратади. Иқтисодиётнинг аксарият тармоқлари ва соҳаларида ислохотлар чала-ярым амалга оширилмоқда. Давлат мулкни хусусийлаштиришда бир томонлама ва юзакли ёндашув ҳоллари учраб турибди. Хусусийлаштириш кўп ҳолларда расмийлаштирилган ўтказилаётди. Кўпгина корхоналар бозор шароитларига ва талабларига сўзлашқин билан мослашмоқда. Капитал курилиш ва коммунал хизмат кўрсатиш соҳасида иқтисодий ислохотларни амалга оширишда жиддий нуқсонларга йўл қўйилган.

Мажлисида қишлоқ хўжалигидаги ислохотлар ва уларни амалга оширишдаги мавжуд нуқсонларни бартараф этиш, ер, сув, газ ва энергетика ресурсларидан самарали фойдаланиш масалалари атрофида кўриб чиқилди. Мамлакатимиз раҳбари бу жаб-ҳаллардаги хато ва камчиликларга батафсил тўхтади.

Ислам Каримов ички бозорни сифатли, аввало, мамлакатимизда ишлаб чиқарилган истеъмол товарлари билан тўлдирishi қониқарсиз таъминланётгани ҳусусида тўхталар экан, улуржи ва чакана савдо тизими сўст ташкил этилгани, товарларнинг республика бозорларига ноқонуний, контрабанда йўли билан кириб келиши ҳолларига тўла барҳам берилмаганини танқид қилди.

Мажлисида Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини, «Обод маҳалла йили» ва бошқа давлат дастурларини изчил амалга ошириш, ички кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, касб маҳоратини юксалтириш каби масалалар ҳам муҳокама қилинди. Ўртбошимиз кадрлар профессионал жиҳатдан ўстириш тизимини яратиш ҳақида сўзлаш асосида ҳодима лавозим учун эмас, балки малака учун ҳақ тўлаш тизимини яратиш зарурлиги ҳусусида тўхтади.

Президентимиз ўтган йилда барча жаҳалларда эришилган ютуқлар ағона ва ақил оила бўлиб яшаётган мамлакатимиз халқи, ватанпарвар ва фидойи ҳамюртларимиз меҳнати самараси эканини, бу эса танлаган йўлимиз нечоғли тўғрилигиндан яна бир бор далolat беришини қайд этди.

Кўрилган масалалар юзасидан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, қишлоқ ва сув хўжалиги вазирини Н.Юсупов, Давлат мулкни кўмитаси раиси М.Аскарлов, «Ўзбекистон» уюмчаси раиси Н.Набиев, Иқтисодиёт вазирлиги хузуридаги иқтисодий ночор корхоналар ишлари кўмитаси раиси Г.Саидова, Хоразм вилояти ҳокими И.Бобонозов ва Самарқанд вилояти ҳокими Ш.Мирзиёев сўзга чиқди.

Мажлисида муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

(ЎзА) Суратларда: мажлис пайтидан лавҳалар. Абдувоҳид Тўраев олган суратлар.

Президент Ислам Каримовнинг 2002 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2003 йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси

Ҳурматли мажлис қатнашчилари!

Бизнинг бугунги мажлисимиздан асосий мақсад — 2002 йилда амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилишдан иборат.

Лекин биз фақат йил якунларини кўриб чиқиш билан чекланмасдан, масаллага кенгрок қараб, аввало, иқтисодиётимизни ривожлантиришда қўлга киритилган ютуқлар, ўтказилаётган ислохотларнинг натижаси ва самараси биз бу борада қабул қилган узоқ истиқболга ва яқин келажаққа мўлжалланган Дастуримизга нечоғли жавоб бериши ва мос келишига принципиал баҳо беришимиз зарур.

Ўтган йили иқтисодий ва ижтимоий соҳаларда кузатилган тенденциялар ҳамда мавжуд муаммоларни ана шундай таҳлил қилиш ва таққидий баҳолаш асосида 2003 жорий йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг аниқ йўналишларини белгиллаб олишимиз даркор.

2002 йил якунларини айнан шу нуқтаи назардан баҳорак эканмиз, қўйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратиш лозим, деб ўйлайман.

Ўтган йили корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва акциялаштириш, хусусий секторнинг иқтисодиётдаги салмогини янада оширишга қаратилган чора-тадбирлар изчил давом эттирилди.

2002 йил мобайнида 2 мингга яқин давлат корхо-

наси ва объектилари ўз мулк шаклини ўзгартирди, бу хусусийлаштириш дастурида кўзда тутилганидан бир ярим баробар кўп демакдир.

Давлатга қарашли корхона ва объектиларнинг каттагина қисми — 1 минг 260 таси тўлиқ хусусий мулкка айланган бўлди. Хусусийлаштирилган корхоналарнинг акциялари жисмоний шахслар томонидан 2001 йилга нисбатан 2,6 марта кўп сотиб олинди.

Мулк шаклини ўзгартирган давлат корхоналари орасида «Электркимёсаноат», «Навоийазот», «Аммофос», «Ўзбекрезинатехника» ишлаб чиқариш бирлашмалари, Тошкент ва Фарғона иссиқлик электр марказлари, Сирдарё ГРЭСи, юк вагонларини таъмирлаш заводи, йўловчи ташийдиган вагонларни таъмирлаш корхонаси, Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли материаллар комбинати сингари стратегик аҳамиятга эга бўлган йirik корхоналар бор.

Мамлакатимизда кичик ва ўрта бизнес, хусусий тадбиркорлик етакчи роль ўйнайдиган кўп укладли иқтисодиёт жадал шаклланимоқда.

Кичик бизнесни ривожлантиришни рағбатлантиришга қаратилган чора-тадбирлар, уларни рўйхатга олиш тартибининг сезиларли даражада содда-лаштирилгани, энг муҳими,

тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича самарали механизмнинг амалда жорий этилгани иқтисодиётимизда катта аҳамиятга эга бўлган хусусий тармоқни янада ривожлантириш ва мустақамлаш имконини берди.

2002 йилда 38 мингга яқин микрофирма, кичик ва ўрта корхона тузилиб, бугунги кунда уларнинг умумий сони 240 мингга етди.

Тадбиркорликни ривожлантириш ҳисобидан қарийб 370 мингга янги иш ўринлари очилди. Бу прогност кўрсаткичларидан бир ярим баробар кўп.

Ҳозирги вақтда мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган ялпи ички маҳсулотнинг 73,3 фоизи, саноат маҳсулотларининг 71,4 фоизи, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, чакана савдо ва аҳолига пулли хизмат кўрсатишнинг деярли ҳаммаси нодавлат сектор ҳиссасига тўғри келмоқда. Шунини таъкидлаш керакки, бугунги кунда ялпи ички маҳсулотнинг 35 фоизи хусусий тармоқда яратилмоқда.

Буларнинг барчаси тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантириш, корхоналарнинг иқтисодий эркинлигини кенгайтиришга қаратилган туб ўзгаришларнинг амалга оширилиши билан бевосита боғлиқ.

(Давоми 2-бетда)

ГАЗЕТАНИ БАРАҚЛАГАНДА:

ФАРАЗ ҚИЛИНГ, СИЗ ЁЗУВЧИСИЗ

4-бет

ЎЗБЕКISTON ЁШЛАРИ: БИЗ АФОН ТЕНГДОШЛАРИМИЗГА ЁРДАМ БЕРАМИЗ

4-бет

ДИРЕКТОР ҚАНДАЙ БЎЛСА...

4-бет

БАРЧА ГЎЗАЛЛИКЛАР ҲОМИЙСИ

5-бет

БОБУР ТАДҚИҚОТЛАРИ

5-бет

АУДИТОРЛИК ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН

6-бет

ТЕХНОЛОГИК ЁНДОШУВ УСТУВОРЛИГИ

6-бет

КУЧЛИ БЎЛАМАН ДЕСАНГ — ЮГУР

7-бет

ЭЙ ДЎСТ (1001 БИТИКДАН)

8-бет

"ИНДАБА" СКАНВОРДИ

8-бет

РАҒБАТ-МАСЪУЛИЯТ ДЕМАК

Эътибор киши руҳиятини мудом зугуликка чорлаб келган. Бироқ қилинган меҳнатнинг рағбатлантирилиши фақат мукофот эмас, балки масъулият дегани ҳамдир. Шу маънода Самарқанд вилоят ҳокимлиги томонидан Қўшрабат тумани ҳақ таълими бўлимига 120 миллион сўм миқдорда маблағ ажратилган туман ХТБ зиммасига

янада масъулият юклайди, дейиш мумкин. Негаки, бу маблағ тумандаги мактаблар синф хоналарини жиҳозлаш ва компьютерлар сотиб олишга сарфланаётди. Вилоят ҳокимлигининг маъмур туманга бундай эътибори ҳам бежизга эмас, албатта. Чунки ўқувчилар уртасида турли фанлар бўйича утқазилган аъъанавий олим-

ларнинг вилоят босқичида Қўшрабат туманидан иштирок этган ун беш нафар мактаб ўқувчисидан етти нафарининг юқори ўринларни эгаллагани ҳам бундай эътиборнинг омиларидан бири саналади. Айни пайтда туман халқ таълими бўлими-

га ажратилган маъмур маблағ тумандаги барча мактаблар шароитига қараб тақсимланмоқда. Жумладан, ушбу маблағ ҳисобига битта лингафон кабинети, 26-мактабда битта компьютер синфи очилган бўлса, 12-мактабнинг тарих кабинети керакли жиҳозлар билан тўлиқ таъминланди. Бир сўз билан айтганда, таълимга қилинган

эътибор — ёрқин келажакка қилинган эътибордир. Қолаверса, бу замонавий жиҳозланган синфларда таълим тарбия олаётган ёшлар қалбида маъсулият ҳиссини ҳам оширади. Масъулият ҳиссини сезган кўнглининг манзили эса доим аниқ ва порлоқ бўлади. Шерали НИШОНОВ, "Маърифат" муҳбири

SO'NGGI UCH KUN MUJDALARI

MAJLIS QARORI

"2002 yilda respublikani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish yakunlari hamda 2003 yilda islohotlarni chuqurlashtirishning asosiy yo'nalishlari to'g'risida"gi Vazirlar Mahkamasi yig'ilishining qarori matbuotda e'lon qilindi.

TAQDIMOT

O'zbekiston Fanlar akademiyasining Tarix instituti olimlari tomonidan yurtimizning turli davrlarga oid qadimiy va boy o'tmishimizni o'rganish borasida keng qamrovli izlanishlar natijasi o'laroq 2002 yilda chop etilgan o'nab ilmiy maqolalar, monografiya va risolalarning taqdimot marosimi bo'lib o'tdi.

"EKSP0 2005"

Toshkentdagi Xalqaro hamkorlik markazida O'zbekiston Respublikasining "EKSP0 2005" umumjahon ko'rgazmasidagi ishtirokining taqdimot marosimi bo'lib o'tdi. Ma'lumki mamlakatimiz 1997 yildan Xalqaro Ko'rgazma byurosining to'liq a'zosi hisoblanib, tashkil etilayotgan umumjahon ko'rgazmalarida muntazam qatnashib kelmoqda.

Эти аввало, "аудитор" атамаси тилимизга туқур сингил кетган "ревизор" жақилитини эслашши эртилли.

Одатда дидактика фқитини назарияси сифатида текки та саволга жавоб беради: "Нимани фқитини керак (мазмун)? "Қандай фқитини керак (технология)?"

АУДИТОРЛИК ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН (34-мақола)

Мамлакатимизда бозор муносабатларини шакллантириш ва барқарорлаштиришга, ҳужалик юритувчи субъектлар томонидан қонунийликни таъминлашга ва мустақамлашга хизмат қилувчи "Аудиторлик фаолияти тўғрисида"ги қонуннинг дастлабки варианти 1992 йил 9 декабрда қабул қилинган эди. 2000 йил 26 майдаги Ўзбекистон Республикаси Олий Махлусининг II чакирқ II сессиясида маэкур қонунга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилиб, унинг янги тахрири тасдиқланди ҳамда 2000 йил 1 сентябрдан амалда қилринлади.

шқарув органлари аудиторлик фаолиятини амалга оширишлари га йул қўйилмайтиди.

Аудитор ким? Аудитор — ма- лака сertiфицигага эга бўлган жисмоний шахсдир. Албатта, ади- торлик ташкилотининг рейтингини бошқа соҳаларда бўлган каби, ходимларнинг малакаси, ишчи сифатли ва ўз муддатда ажуллаши каби мезонлар белги- лапти. Шу муносабат билан ади- тор текширувни сифатсиз ўтказ- ганлиги, тижорат сирини ошқор этганлиги ҳамда бошқа харакат- лари натижадда ўз ташкилотига зарар етказганлик учун қонун ҳуж- жаларига мувофиқ жавобгар бўлади.

Энг аввало, "аудитор" атамаси тилимизга чуқур сингил кетган "ревизор" жақилитини эслашши эртилли. Бинобарин, аудиторлик бу ревиזורлик фаолияти дегани ҳам- дир.

Аудиторлик фаолияти ўзи нима? Аудиторлик фаолияти бир сўз билан айтганда, фуқаролик- ҳуқуқий характердаги фаолият, тури бўлиб, ҳақ эвазига професси- онал хизмат кўрсатади. Уни аудиторлик ташкилотлари олиб боради. Давлат ҳокимияти ва бо-

ди шундай фаолиятни амалга оши- риш лицензиясига эга бўлган юридик шахсдир. Дароқе, Ўзе- бекистон Республикасининг "Фаоли- ятининг айрим турларини лицен- зиялаш тўғрисида"ги (2000 йил 25 май) қонунига кўра, фуқаролар- нинг ҳуқуқлари ва қонуний ма- нафатларига, соғлиғига, жамоат ҳавфсизлиғига зарар етказиши мумкин бўлган ҳамда тартибга соғил турлиши лицензиялашдан ташқари усуллар билан амалга оширилши мумкин бўлмаган фа- олият турлари талаб қилинади. Ўзбекистон Республикаси Олий Махлусининг 2001 йил 12 май- даги қарорига кўра, аудиторлик фа- олияти амалга оширилиши учун лицензиялар талаб қилинадиган фаолият турлари рўйхатига кире-

тилган. Аудиторлик ташкилоти ўз фа- олиятини амалга оширишда мус- тақилдир. Улар қонун ҳужжатлари- да назарда тутилган истаган таш- килий-ҳуқуқий шаклда тузилиши мумкин.

Аудиторлик ташкилоти қан- дай ҳуқуқ ва мажбуриятларга эга? Ташкилот: аудиторлик тек- сируви ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилиши учун ҳужалик юри- тувчи субъектнинг таёсис ҳужжат- лари ҳамда бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисобот ҳужжатлари билан олдиндан танишиб чиқи-

ш ва уларни тулик ҳажда олиш, шунингдек, ҳисобга олинган ҳар қандай мол-мулкнинг амалда мажбуриятларнинг амалдаги ҳола- тини текшириш; текширув даво- мида юзага келган масалалар бўйича ҳужалик юритувчи субъект-нинг моддий жавобгар шахслардан оғзаки ва ёзма ту- шунтириллар олиш; ишончли аудиторлик хулосасини тузиш учун зарур бўлган барча ахборот ҳужалик юритувчи субъект томо- нидан тақдим этилган тақдир- да текширув ўтказишдан бош тор- тиш каби ҳуқуқларга эга. Қонун ҳужжатлари талабларига риоя этиш, текширув ўтказишдан олдин буортмачининг талабига биноан аудиторлик фаолиятини ўтказиш

қуқуқини берувчи тегишли лицен- зияни, аудиторнинг малака сер- тификатини тақдим этиш, текши- рувни амалга оширишда олинган ахборотнинг маҳаллийлиғига риоя этиш, ўз ҳисоботида молиявий ҳужалик операцияларнинг қонун- ийлиғи бузилиши фактларини ҳамда уларни бартароф этиш юза- сидан тақлифларни бериш каби мажбуриятларга эга.

Аудиторлик ташкилотлари асо- сий фаолиятдан ташқари бухгал- терия ҳисобини йўлга қўйиш, қай- та тиклаш ва юрийтиш, молиявий ҳисоботи тузиш, миллий молия- вий ҳисоботи бухгалтерия ҳисоби ҳалқаро стандартларига ўтка- зиш, тахлил қилиш, консалтинг хиз- мат кўрсатиш, солиқлар ва маж- бурий тўловлар бўйича ҳисоб-ки-

хулосаси эса, молиявий ҳисоботнинг тўғрилиғи ва бухгалтерия ҳисоби юрийтиш тартибининг қонун талаб- ларига мувофиқлиғи тўғрисида ташкилотнинг ёзма шаклда ифо- даланган, ҳужалик юритувчи субъект молиявий ҳисоботидан фойдаланувчилар учун очик бўлган ҳужжатдир. Ҳисобот ва ху- лосани қасддан сохта тузиш ади- торлик фаолиятини амалга оши- ришга доир лицензиянинг амал қилишини белгиланган тартибда тугатишга, шунингдек, айбдор шах- сларни қонунга мувофиқ жавоб- гарликка тортишга сабаб бўлади.

тоблар ва декларациялари тузиш билан ҳам шуғулланади.

Аудиторлик фаолиятининг яку- ни ҳисобот ва хулосада ако эта- ди. Ҳисоботдаги ахборот махфий ҳисобланади ва у ошқор қилини- ши мумкин эмас. Ушбу ахборот- дан фойдаланган шахслар уни ошқор қилганлик учун қонун ҳуж- жаларига мувофиқ жавобгарлик- ка тортилади. Аудиторлик ху- лосаси эса, молиявий ҳисоботнинг тўғрилиғи ва бухгалтерия ҳисоби юрийтиш тартибининг қонун талаб- ларига мувофиқлиғи тўғрисида ташкилотнинг ёзма шаклда ифо- даланган, ҳужалик юритувчи субъект молиявий ҳисоботидан фойдаланувчилар учун очик бўлган ҳужжатдир. Ҳисобот ва ху- лосани қасддан сохта тузиш ади- торлик фаолиятини амалга оши- ришга доир лицензиянинг амал қилишини белгиланган тартибда тугатишга, шунингдек, айбдор шах- сларни қонунга мувофиқ жавоб- гарликка тортишга сабаб бўлади.

Миродил БАРАТОВ, Широа ЮЛДАШЕВА

Нурали Сайидахмедов — доимий равишда тадқиқот олиб бораётган олим. Унинг илмий изланишлари янги педагогик технологияларга оид ва серкирра, кизиқарли, қўлшага арзийдиган мавзуларда. Н. Сайидахмедов газетамизнинг доимий муаллифи эканлигини ҳам муштарийлар яхши билишади. Унинг ўнлаб туркум мақолалари "Маърифат"да эълон қилинган. Олимнинг "Янги педагогик технологиялар: назария ва амалиёт" номли янги китоби яқин кунлар ичида ўз мухлисари қўлига тегади. У улзуксиз таълимнинг барча бўғинларида фаолият кўрсатаётган ўқитувчиларга мўлжалланган бўлиб, уларни янги педагогик технологиялар олами сари етаклайди. Қуйида педагогика фанлари доктори, профессор, ўЗМУ қошидаги Олий педагогика институти кафедра мудири Н. Сайидахмедовнинг "Технологик ёндашув устуворлиғи" сарлавҳали мақоласини олим ижоди- дан бир шингил сифатида тақдим этилмоқда.

Мамлакатимизда мафкуравий мўлжалларнинг тубдан янгиланиши, миллий истиқлол гоёсининг омма онига улзуксиз сингилдирилиб бориши педагогик тафаккурни ҳам ўзгартирмақда. Мафкура- вий жараёнлар педагогик воқеяларни акс эттирадиган таълимий фаолият лойиҳа- ларини асослайдиган фан соҳаси, тасав- вурларини камраб олмасдан илоҳий йўқ. Янги педагогик билимлар қўлима Кадрлар тайёрлаш миллий дастури талаблари асосида кенгайиб бормоқда, тадқиқот йўналишлари эркин шахсни шакллантириш муаммоларига қарати- ляпти. Бу эса таълим-тарбия тизимида янгича методология ёндашувларни юза- га келтиривтер.

Айниқса, ижтимоий-гуманитар фан- ларнинг барқамол инсонни тарбиялаш- даги мавқеи миллий мафкура доираси- да янада қўтарилиб, уларнинг олий ма- табада ўқитилишига, мазмунини янгилаш- га қўйилган талаблар ҳам кун сайин ошиб кетаяпти. Шу боисдан янги 2002-2003 ўқув йилининг илк ойларидан бошлаб Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ташаббуси билан Ўзбекистон Миллий Университети, Самарқанд ва Фаргона Давлат университетларида "Ижтимоий- гуманитар фанлар ўқитувчиларининг малакасини ошириш" мавзусида махсус семинарлар уюштирилди ва уларда етакчи олимлар тегишли фан соҳалари бўйича ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашишди.

Семинар қатнашчиси сифатида айти- шим мумкинки, маърузаларда асосий эътибор ижтимоий-гуманитар фанларни ўқитишда таълим мазмунини жамяити- миз ва дунё сахнасида рўй бераётган объектив жараёнлар, мафкуравий му- аммолар, ҳодиса ва воқеалар билан тўлдирришга қаратилди. Одатда дидактика ўқитиш назарияси сифатида иккита са- волга жавоб беради: "Нимани ўқитиш керак (мазмун)?" "Қандай ўқитиш керак (технология)?" Назариямизда, юқорида- ги семинарларда саволнинг иккинчиси жавобсиз қолди, ўз ечимини тўлақон- ли топмади.

Олиб борилган аналитик-синтетик тадқиқотларнинг кўрсатишича, олий ўқув юртиларида фаолият кўрсатаётган ижтимоий-гуманитар фанлар ўқитувчилари амалиётда ҳам "изоҳли тасвирли ёндашув" — анъанавий методика хил-хануз устуворлик қасб этмоқда, асосий ўқув вақтини эгалламоқда. Бу ерда маъ- руза ўқитишнинг асосий шакли сифати- да сақланиб қолган 80 дақиқа (танаффус) давомида ўқитувчи тай- ёр билимларни узатиш билан овора. У талабаларнинг ўқув-билим фаолияти ташкилотчиси бўлиши билан бир қатор- да билимлар манбаига айланиб қолётганлигини кузатиш мумкин.

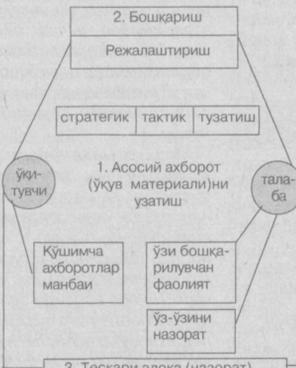
Тўри, олимлар олий мактаб ўқитиш тизимида маърузанинг ўрнини алоҳида- да эътироф этишда ва шу билан бир- галикда унинг қатор камчиликлардан холи эмаслигини уқдиришди: — маъруза — узгалар фикрини сўст қабул қилишга талабани ўргатиб қўяди, мустақил фикрлашини бўғайди; — маъруза — мустақил шуғулланишга мойилликни йўқотади; — маъруза тардирларин йўқ ёки кам бўлган ҳоллардагина керак; — маъруза давомида баъзи талаба- лар мулоҳаза юритишга улгуришади, бироқ қўллари матни механик тарзда ёзиб боришади; — аудиторияни бошқариш мураккаб- лашади, тесқари алоқанинг йўқлиғи ўқитувчига ўз фаолиятини тузатишга имкон беримайди.

Бу бир томондан. Бошқа томондан маърузани улзуксиз ўқиб уқитувчи қатта ички энергия сарфлайди, на- тижда руҳий эъриқиб қолиб қиқайди. Учуниндан, энг асосийси, ўқитишнинг анъанавий шаклида эркин шахсни шакллантириш жараёни сўст боради, мустақил фикрлайдиган ва келажакда эр- кин фаолият кўрсатадиган мустақилли- кларни тайёрлаш каби давлат буортмаси- ни амалга ошириш қийинлашади. Изоҳли-тасвирли ёндашувлар фарқ- ли ўлароқ, технологик ёндашув таълим тараққийининг харакатлантирувчи кучи сифатида бугун амалиётга тезкор татиб этилмоғи зарур. Қолаверса, Президент И. Каримовнинг Биринчи чакирқ УР Олий Махлусининг ўн тўртинчи сессия- сида қилган маърузасида "Замонавий педагогик ва ахборот технологиялари- ни ўз вақтида ишлаб чиқилиш ва жорий этишини таъминлашни алоҳида назорат

остиға олиш зарур", деган кўрсатмаси- ни унутмаслигимиз, ҳар бир фан ўқитув- чи эътибор ижтимоий-гуманитар фанларни ўқитишда таълим мазмунини жамяити- миз ва дунё сахнасида рўй бераётган объектив жараёнлар, мафкуравий му- аммолар, ҳодиса ва воқеалар билан тўлдирришга қаратилди. Одатда дидактика ўқитиш назарияси сифатида иккита са- волга жавоб беради: "Нимани ўқитиш керак (мазмун)?" "Қандай ўқитиш керак (технология)?" Назариямизда, юқорида- ги семинарларда саволнинг иккинчиси жавобсиз қолди, ўз ечимини тўлақон- ли топмади.

Куйида умумий ҳолда ижтимоий-гума- нитар фанларни ўқитишнинг илмий асо- да ташкил этиш ва бошқаришга асослан- ган, бу жараёнда ўқитувчи ҳамда тала- банинг тугган мавқеини оидинлаштири- диган педагогик технология тузилмаси- ни келтирамиз.

ТЕХНОЛОГИК ЁНДАШУВ УСТУВОРЛИГИ

Асосий канал (1) орқали ўрганилаётган мавзу бўйича ўқув элементларининг тузилган рўйхати мазмунни ўқитувчи томонидан маълум вақт оралиғида талаба- ларга етказилади. Бу жараёнда янги билимларни қабул қилиши, англаш, ўзлаштириш амалга оширилади. Талабадан тесқари алоқа (3) ёрдами- да тегишли ахборотлар ўқитувчига етиб боради, яъни ўқитиш жараёни натижа- лари тўғрисида маълумот олинади. Бугун қўлланилаётган рейтинг тизими ай- нан шу вазифани уқдалаштириш мумкин. Ўқитувчи талабаларнинг ўзлаштириш даражалари тўғрисида аниқ маълумотлар билувадиганга у ўқув-билиш фаолияти- ни самарали бошқаради, таълимий ах- боротларнинг мазмунига зарурий туза- тилар кирита олади. Шу ерда бир эи- диятли холатни келтириб ўтамиз: про- фессор-ўқитувчилар тўғрисида хали-хануз давом этаётган тортишувларга сабаб бўлаётган ҳолат — талабалар билим- ларини қайси мезон даражасида назорат қилиш ва баҳолаш керак? Ёзма ёки оғза- ки сўров маълуми ёи тест-рейтинг маъ- кুলи? Бироқ ўқитувчи эътиборидан рейтингдан қўзланган асосий мақсад — натижалар асосида ўз фаолиятини кор- рекциялаш зарурати четда қолиб кетпая- ти. Ўқитувчи нима учун бир хил ўқув фонди ва шароитида талаба А ўқув ма- териалларини яхши ўзлаштиряпти, та- лаба В эса, аксинча, сўст ўзлаштиряп- ти, деган саволга жавоб топиши керак.

Ана шунда ўз фаолиятини тузатиши, яъни асосий ўқув материаллари сифа- тида талабаларга узатилаётган ахборот- ни мазмунининг мақбул ҳажмини ре- жалаштириш мумкин. Шу мақсад учун 2- канал ишга тушади. Фаннинг аниқ маъ- вузи бўйича белгиланган (тактик мақсад) ва бутун фан юзасидан талабалар эга- ллаш лозим бўлган билим ва кўникма- лар тизими (стратегик мақсад) олдин- дан белгиланади ва уларга дарс даво- мида таъинлади. Фақат ўқитиш жараё- ни натижалари олдиндан белгилан- гагина педагогик технологиянинг асо- сий тамойили — яқуний натижанинг кафо- латлигини таъминлаш мумкин бўла- ди.

Ўқув вақтининг асосий қисми тала- баларнинг ўз-ўзини бошқариш жараё- ни сарф бўлиши керак. Талабалар му- аяян мавзуга тегишли бўлган ўқув эле- ментларига ишлов бериш учун "қўшим- ча ахборотлар манбаи"га мурожаат қили- шади. Бу манбани ўқитувчи ўз фани бўйича аудиторияда яратиши лозим. Шундагина унинг педагогик маҳорати- ни ижобий баҳолаш мумкин. Улар кит- об (дарслик, қўлланма, ишланма, маъ- рузалар матни, монография, журнал, га- зета мақолалари в.б.), ўқитишнинг тех- ники воситалари, компьютер, интернет- дан иборат бўлиб, талабаларнинг мус- тақил ишлашига, ўз-ўзини ўқитиш ва назорат қилишига қўлай имконият ту- гиради. Бу вақт умумий ўқув фондининг 70 %ни ташкил этиши мумкин, қолган 30 % ўқитувчи ихтиёрига берилаяпти. Ана шу вақт сарфини ўқитувчи мавзу бўйи- ча ўқув элементларининг сони ва му- раккаблик даражасига боғлиқ ҳолда та- ксимлайди.

Шундай қилиб, қарапаётган техноло- гик жараён тузилмасининг самарадорли- гини ошириш учун:

ТЕХНОЛОГИК ЁНДАШУВ УСТУВОРЛИГИ

- 1) талабаларга узатилаётган илк ўқув ахборотларининг оптимал мазмунини аниқлаш;
 - 2) талабаларнинг билиш фаолиятини самарали бошқаришни режалаштириш ва амалга ошириш;
 - 3) "ўз-ўзини ўқитиш" асосида тала- банинг ўқув материални ўзлаштириш имкониятларидан кенг фойдаланиш;
 - 4) талабаларнинг ўзлаштириш дара- жаларини назорат қилиши ташкил этиш.
- Энди бевосита фан мавзулари бўйи- ча ўқитиш технологияларини лойиҳа- лаш қонунларини ўрганиб чиқайлик.
1. Фан мавзуи бўйича мақсадни белгилаш қонуни. Кузатишлардан маълум бўлишича, бугун олий ўқув юртилари ўқитувчилари фан мавзулари бўйича ўқув мақсадла- рини қуйидагича белгилашмоқда:
 1. Мақсадни ўрганилаётган мавзу мазмунни орқали белгилаш. Мисол учун, "Мақсадий Осиё минтақасидаги мафкура- вий жараёнларни ўрганиш" ёки "Пе- дагогик тадқиқот методларини ўрганиш" ва ҳоказо. Мақсадни бундай белгилаш бизга нима беради? У фақат дарсада ўрга- ниши керак бўлган соҳани кўрсатиб бе- ради, ҳолос. Мақсадни бундай ифодала- шда ўқув жараёнини қуриш учун бир бир конструктив ечим қаралмайпти. Шу боисдан мақсадни бу тарзда ўрна- тиш педагогик технология тарафдор- лари етарли эмас, деб ҳисоблашади.
 2. Мақсадни ўқитувчи фаолияти орқали белгилаш. Мисол учун, "Талаба- ларини интерфал методлар тузилмаси билан таништириш", ёки "Дидактик бошқаришнинг тренинг ёрдамида намои- ши қилиш" ва ҳоказо. Мақсадни "Ўқитувчи томонидан бундай ўрнатилиш ўқитувчининг шахсий фаолиятига қаратилган, бироқ ўқитувчи ўз хатти- харакатларидан келиб чиқаятган ўқитиш- нинг реал натижалари билан, рўй бе- риши мумкин бўлган ҳолатлар билан со- лиштиримай белгилади, чунки қўтила- ётган натижалар мақсадни белгилаш- нинг бу усулида қаралмаган.
 3. Мақсадни талабанинг ўқув фаоли- яти орқали белгилаш. Мисол учун, "ҳужаликда рўй берган иктивсиди тең- гили ечиш" ёки "педагогик тизимни лойиҳалаш бўйича машқ қилиш" ва ҳока- зо. Бир қарашда ўқув мақсадларини бундай ифодалаш дарсни лойиҳалаш ва

ўтказишга бирмунча аниқлик киритади. Бирок бу ерда ҳам диққат-марказдан ўқитишдан қўтилаётган натижа, унинг оқибатлари четда қолиб кетаяпти. Педагогик технология тарафдорларининг фикрича, ўқитиш мақсадларини ўқитувчи ёки ўқувчи фаолияти, пред- мет мазмунни орқали белгилаш қўти- лаётган натижалар тўғрисида тўлик та- савуруни беримайди. Юқоридagi ҳолат- ларда ўқув мақсадлари талабага харакат- ларидан ақс этган ва қаюлатлини зарур бўлган ўқув натижалари орқали белгиланмайпти. Ан ш ҳолат педаго- гик технологияга эид эканлигини таъ- кидлаш жоиз.

Агар таълимий учлик — "мақсад — жараён (восита) — натижа"да ўзбеки- стонлик ва россиялик олимлар асосий эътиборни ўқитиш жараёни муаммолари қаратишдан бўлишса, фарб педагог- лари томонидан жанжирнинг икки чет- даги эвенчалари бирмунча чуқур тадқиқ қилинган. Шу боисдан америкалик пси- холог ва педагоглар (Б.Блум, В.Герлах, Б.Скиннер ва б.) томонидан "ўқув мақ- садлари тақсономиyasi" концепциясига ўтган асрнинг 50-йилларидан бошлаб асос солинган бўлса-да, у бугунгача ўзи- нинг ахамиятини йўқотгани йўқ.

Фан мавзулари бўйича ўқув мақсад- ларини аниқ ўрнатиш педагогик техно- логияни лойиҳалашнинг дастлабки шарти ҳисобланади. Бу муаммони ҳал этиш учун ўқитувчи асосий эътиборни янги мавзу бўйича ўқув элементлари рўйхатини тузишга қаратиши лозим. Ўқув элементни деганда ўрганиш мақса- дида танланган фаннинг барча объек- тлари тушунилади. Рўйхатга киритилган ўқув элементлари бошқа ижтимоий таъри- ба унсурларидан (олдин ўрганган мавзу- даги тушуна, ҳодиса, жараёнлардан) ажралиб туриши лозим. Мисол учун, "Миллий истиқлол мафкурасининг

бҳасис, ўқув элементлари (ЎЭ) фан объектиларидан (ФО) кичик бўлади, яъни ЎЭФО.

Олимлар фан ривожининг қуйидаги абстракция поғоналарини эътироф этиш- да ва ўқитувчи ЎЭга ишлов беришда уларга таъниб иш қуриши лозим. Биринчи абстракция поғонада (фено- менологик) нарса ва ҳодисаларнинг ба- ёнини тавсифлаш чекланган, объект- ларнинг муайян тартибни рўйхати келти- рилган бўлади, уларнинг сифат ва ҳусу- сийатлари қайд этилади. ЎЭ оддий, одатдаги тилда тушунтирилади. Мисол учун, ўқитувчи "комил инсон" тушуна- сини талабаларга ҳазрат Навоий таъри- фи билангина қатъзади.

Иккинчи абстракция поғонада (ана- литик-синтетик) фан учун хусусий бўлган тушунача ва атамалар, қонуниятлар ЎЭнинг асосий таркибини ташкил эта- ди. ЎЭ фан тилида баён қилинади. Ми- сол учун, "комил инсон" тушунасини ёритишда ўқитувчи қатор алломпларнинг, замонавий олимларнинг, Прези- дентнинг таърифларини тахлил қилади ва синтезлаб, "ағона ҳулоса" чиқаради.

Учинчи абстракция поғонада (башо- ратловчи) фанга тегишли маълум ҳоди- саларни уларнинг сонли назариялари асосида тушунтирилади, қонун ва ҳусу- сийатларни аналитик тасавурулаш амал- да оширилади. Ҳодиса ва жараёнларнинг кечиб муудати ва сонини олдиндан ай- тиб бериш имкониятлари мавжуд бўла- ди. Ривожланган фан тили вужудга ке- либ, ЎЭ баъни фанлардо болганилар асосида олиб борилади. Мисол учун, "комил инсон" тушунасини психология, фалсафа, педагогика, социология фан- лари мавқеидан келиб чиққан ҳолда та- лабаларга етказилади, соғлом авлодини мамлакатимиз раванқини ривожланти- ришдаги ўрни жонли мисоллар ёрда- мида тушунтирилади.

ёхуд олий таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанларни янгича ўқитиш технологияси хусусида

Тўртинчи абстракция поғона (аксио- матик) нарса ва ҳодисаларни тушунти- риш ўқув материалнинг кенг қармоғи- лиги, ҳодисалар мохиятига чуқур кириб бориш билан таъсифланади. Фаннинг предметлардо тили мавжуд бўлиб, улар ёрдамида илмий билишнинг амалий йўналишлари қайтадан илмий асосла- нади. Мисол учун, ўқитувчи "Комил ин- сон" мохияти, уни шакллантириш бос- қиқлари, қомиллик мезонлари, барқамол шахсни тарбиялаш методлари, шаклла- ри ва бошқа кирраларини илмий-тад- қиқот институтлари билан алоқа ўр- натган ҳолда ўрганади ва дарс давомида талабаларга етказида. Бу ўқув элемен- ти бўйича фандаги энг сўғи ютуқлардан фойдаланган ҳолда ўқитувчи маъ- руза матнининг илмийлигини таъмин- лайди.

Шундай қилиб, ўқитувчи бугун маъ- руза матнини тўрт даражада ёритиш, яъни таълим мазмунини белгиланган ЎЭ ёрдамида ифодалаш мумкин экан. Бир- қаруқ ўқув материалнинг мураккабласи- га талабаларнинг ўзлаштириш даража- сига нечоғлик тўғри келади? Бу савол- га жавоб топиладигани белгиланган таълим мақсадларига эришиш мумкин бўлади.

2. Талабаларнинг ўзлаштириш дара- жасида ўз навбатида талабалар ЎЭни қайси даражада ўзлаштиришлари ёки маҳорат билан бажаришлари керак? Бу саволга психологлар томонидан яратил- ган фаолият назарияси жавоб беради. Ахборотлардан фойдаланиш характериға қараб фаолиятнинг икки кўринишини фарқлаш мумкин: номаскул ва мақсуд- дар.

Талабанинг ўқув материалларини ўзлаштириш даражаларини номаскул фао- лиятда танишув ва алгоритм даража- да, мақсуддор фаолиятда эса эвристик (қисман изланувчан) ва ижодий даража- да бўлиши мумкин. Бошқача айтганда, гуруҳдаги талабалар ўз иқтидорни ва қобилиятига қура тўрт даражага бўлинар экан. Энди айтинг-ки, танишув даража- да фаолият кўрсатадиган талабага аксио- матик поғонада сараланган ўқув ма- териални тавсия этиб бўладими? Асло, йўқ! Унга фақат феноменологик поғонага тўғри келадиган ўқув материални бе- риш керак. Худди шу жараёнда табақ- лаштирилган таълимни жорий этиш зару- рурати мавжуд. Гурӯхни ўзлаштириш даражасига мос равишда кичик гуруҳ- ларга ажратиш ва уларга алоҳида иш-

ланган ўқув ахборотларини тавсия этиш лозим (қаранг: "Кичик гуруҳда ишлаш" "Маърифат", 30 октябрь, 2002 й.).

III. Дидактик жараёнини қуриш ва ўқув вақти давомида амалга ошириш қону- ни.

Фан мавзулари бўйича дидактик ма- ссалаларни (мақсад, мазмун, талабанинг ўзлаштириши) аниқ белгилаш асосида самарали дидактик жараёни — техно- логияларни амалиётга таъбиқ этиш мум- кин.

Дидактик жараён ўзаро боғлиқ бўлган учта компонент — мотивация, талабанинг ўқув-билиш фаолияти ва уни бошқа- ришдан иборат. Мотивацион босқичда ўқитувчи тала- балар дидактик мазмунни ўрганишга турли методлар ёрдамида жалб этади, уларда ички талаб, эhtiбжи вужудга келтиради. Бундай методлар сарасига муаммолни вазиатларни машғулот бо- шларида талабаларга тақлиф этиш, та- рихий материалларни фойдаланиш, у ёки бу мавзуга оид қисқа метражли ки- ноқадрлар кўрсатишни киритиш мумкин. Улар талабаларда кучли мотивларни вужудга келтириши билан мазмунни зўр ҳиссиёт билан ўрганишга уқндайди.

Ўқув фаолияти натижадига талабалар билимларини ўзлаштиришлар, қўникма ва малакаларини эгаллашди. Тадқиқот- лар тахлили шуни кўрсатадики, ҳар кан- дай ўқув фаолияти умумий лойиҳа бўйи- ча қурилади ва ўзида мўлжалли бажа- рувчи, назорат қилувчи ва тузатувчи харакатларни муксабсамлаштиради. Бу харакатларни талабалар бевосита ўқитувчи ёки дарслик ёрдамида турли- ча тўликликда ва турлича таълим наза- риясига таъянган ҳолда бажариши мум- кин. Ўқитувчи талабанинг хатти-харакат- ларини кузатиши ва фарқлай олиши лозим. Ўқув

САМОЛЁТ ПАРВОЗИ ТИКЛАНДИ

1998 йил Ироқдан халқаро инспекторлар гуруҳи чиқариб юборилганда, мамлакат бўйлаб БМТга тегишли "U2" русумли разведкачи самолётларнинг кузатувида ҳам чек қўйилган эди. 10 февраль кун расмий Бағдод ушбу самолётлар парвозининг тикланишига рухсат берганидан сўнг, кеча "U2" ўзининг илк 4 соат 20 дақиқалик парвозини амалга оширишга рухсат берган.

САММИТ НИХОЯСИГА ЕТДИ

Европа Иттифоқига аъзо давлатлар раҳбарларининг фавкуллодаги саммити Брюссель шаҳрида бўлиб ўтди. Унда Иттифокнинг Ироқ муаммосида тутган ўрни ва Яқин Шарқда тинчлик ўрнатиш масалалари муҳокама этилди. БМТ Бош қотиби Кофи Аннан ҳам иштирок этган ушбу анжуманда Иттифокка аъзо давлатлар раҳбарлари Ироқда инспекторлар фаолиятини давом эттиришни ёқлаб чиқдилар ҳамда Бағдоднинг 1441-резолюцияга амал қилиши бўйича ягона битим имзоладилар. Греция ташаббуси билан ташкил этилган мазкур саммитда Садам Хусайнни қуролсизлантиришда тинчлик йўли билан ҳал этиш учун имкон борлиги, ҳарбий куч ишлатиш эса энг сўнгги чора бўлиб қолиши таъкидланди.

МЕТРОДАГИ ЁНГИН

Кеча Жанубий Корейнинг энг йirik шаҳарларидан бири бўлган Тэгудаги метрода террор акти содир этилди. Кўрганларнинг гувоҳлик беришларича, поезд станцияларидан бирида вагон ичига бир киши ёнғунчи моддалар солинган пакетни улоқтириши боис, кучли ёнғун юз берган. Ҳозирда қурбонлар сони 52 кишига етган бўлса-да, лекин бу рақам ошishi кутилмоқда. Чунки, ёнғун вақтида вужудга келган захарли тугун боис, ер остида қолиб кетган кишиларнинг ҳам ҳалок бўлишлари ҳавфи бор. Шунингдек, айни портлаш вақтида поездда 600 га яқин киши бўлганлиги айтилмоқда. Полиция эса ёнғун сабабчисини қўлга олган. У 56 ёшли Ким Тэ Хван бўлиб, ҳозирда унинг ўзи ҳам куйганлиги боис, шифохонада ётибди. Жиноятчиндан ташқари қуйиш сабабли 130 дан ошмиқроқ йўловчилар ҳам шифохонага келтирилганлар.

КИШ ҚУРБОНЛАРИ

Сўнги етти йил ичида илк бора кузатилаётган қалин қор ёиши боис, бугун АҚШнинг шарқий ҳудудларидagi Мэриленд, Делавэр, Нью-Жерси, Кентукки ва Гарбий Виржиния штатларида фавкуллода ҳалат эълон қилинди. Вашингтон, Нью-Йорк, Филадельфия ва бошқа шаҳарлардаги самолёт, поезд, автомобильлар қатнови тўхтаб қолган. "NTV"нинг хабар беришича, қалин қор туфайли Миссури штатида 6 киши, Гарбий Виржинияда 5 киши, Айовада 4 киши, Иллиноисда 2 киши ва Небраско, Нью-Жерси ҳамда Огайо штатларида биттадан, жами 20 киши ҳоётдан кўз юмган. Жойларда қорнинг ёишига қараб, унинг қалинлиги 60 см. дан 125см. гача етган. Мэриленд штати губернатори кўчаларда полиция, тиббий хизмат ва қор кувроччи автомобиллардан ташқари ҳаракатланган хусусий машиналар эгаларига 1000 доллар миқдорда жарима солинишини эълон қилди.

ЧЕЧЕН УРУШИ: НЕЧА КИШИ ЎЛГАН?

Россия федерацияси ҳукумати ИТАР-ТАСС ва "Интерфакс" агентликларининг Чеченистонда ҳалок бўлган аскарлар сони 15 минг атрофида, дея тарқатган хабарларини рад этди. Агарда ушбу рақамга ишонилганидан бўлса, Россиянинг бир неча йил ичида Чеченистонда кўрган талафоти, совет қўшинларининг 10 йил мобайнида Афғонистонда берган йўқотишига тенг келиб қолади. Ушундан советлар 14 мингдан ошмиқроқ аскардан айрилиб, Афғонистонни тарк этган эдилар.

Россия мудофиа вазирлигининг маълумотига кўра, 1999 йилнинг октябр-декабрига қадар Чеченистондаги иккинчи ҳарбий кампания вақтида 4572 киши ҳалок бўлди ва 15549 киши жароҳатланди. Шунингдек, ўлганлардан 2750 нафарини ва яралганларнинг 6569 нафарини Куролли Кучлар аскарларидир. Қолганлар эса ички ишлар каби бошқа тузилмаларнинг хизматчилари саналади.

ГИЁҲАНДЛИККА ҚАРШИ КАМПАНИЯ

Тайланд бош вази Тақсин Чинаватнинг буйруғи билан май ойига қадар мамлакатни гиёҳандлик савдоси билан шуғулланганидан тазолаш ишлари ўтказилмоқда. 1 февралдан бошланган кенг миқёсдаги махсус кампаниянинг биринчи икки ҳафтасида 304 киши йўқ қилинган. Лекин ушбу қора бизнес тепасида турган шахслар ушланганча йўқ. Шунингдек, жиноятчиларни тутатиш операцияси вақтида полициячилардан ҳам 15 киши ҳалок бўлди. Сўнги уч ой ичида эса 15 мингдан ошмиқроқ гунодор ушланиб, 6 миллион дона метамфетамин таблеткаси мусодара қилинди. Шу сабаб сўнги ҳафта ичида ушбу таблеткани нархи 3 АҚШ долларидан 9 АҚШ долларга кўтарилиб кетди. Полициянинг билдиришича, гиёҳандлик савдоси дилерлари ўзларини ҳукуматга ушлб беришларидан кўриб, қўл остидагиларни ўлдирishiгача бориб етмоқдалар.

"Интернет" тармоғидан олинди.

БАРЧА ГОЛИБ БЎЛГАН КУН

Болалар спортини ривожлантириш ва уни оммалаштиришга, умуман спортга алоҳида эътибор қаратилаётган бир паллада пойтахтимизнинг Миробод туманида ўтказилган "Соғлом оила" мусобақасини ҳам бу борада кўйилган қадамлардан бири десак муболаға бўлмас. Ушбу мусобақанинг ода-даги, болалар, қизлар, катталар ўртасида ташкил этила-жа мусобақалардан фарқи жиҳати, унда бутун оила бир тан, бир жон бўлиб галаба учун курашдилар. Миробод тумани халқ таълими бўлими ҳамда ушбу тумандаги Сарикўл маҳалласи ҳамкорлигида 154-мактабда ўтказилган мазкур мусобақада 8 та оила узаро беллашди. Ота-она ва фарзанд, яъни уч кишидан иборат бўлган ҳар бир жамоа эстафетали югуриш, тўпни баскетбол тўрига ташлаш, арғимчоққа ўйнаш, арқон тортиш каби 7 та шарт бўйича ўз имкониятларини намойиш этдилар. Эркаклар ва болалар билан бир қаторда 30-35 ёшли аёлларнинг ҳам биринчилик учун бор имкониятларини ишга солиб интилганликлари беллашувнинг янада қизгин ўтишига хисса қўшди. Негаки, аёлларимиз шу кун нафақат уй юмушлари, бола тарбиясида, балки, спортда ҳам этил ва таққон эканликларини намойиш қилдилар.

Дарвоқе, аёллар спорти ҳақида гап кетганда 7 февраль кун Охсанорда бўлиб ўтган Ўзбекистон Болалар спортига ривожлантириш жағмараси ҳомийлик кенгашининг навбатдаги йиғилишига тўғралишимиз даркор. Боиси, унда Хомийлик Кенгаши раиси, Президентимиз Ислом Кари-

мов болалар спортини ривожлантириши катта спорт соҳасида қилинган ишлар билан аралаштириб юбормаслик, бошланғич синф ўқувчиларини спортнинг қайси турлари билан шуғулланиши лозимлигига эътибор бериш билан бирга, қизлар спортини ҳам такомиллаштириш кераклигини таъкидладилар. Зеро, бунинг замирида соғлом она тўфайли соғлом авлод камалига эришишдек олий мақсад ётади.

Яна, "Соғлом оила" мусобақасига қайтадиган бўлсак, учта гуруҳга бўлиб ўтказилган беллашуларда Сарикўл маҳалласида яшовчи Мавлоновлар, Юсуповлар ва Абдулазизовлар оилалари голибликка эришди. Тошкент ёғ-мой комбинати ишчиси, 35 ёшли Хабибулло Мавлоновнинг айтишича, спорт борасида қайсибир маънода янгилик бўлган "Соғлом оила" мусобақасини келгусида ҳам давом эттириш, унга бошқа оилаларни ҳам жалб этиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Сарикўл маҳалласининг ёшлар билан ишлаш мутахассиси Дилмурод Мирзаяев эса бундай мусобақаларнинг яқинлашиб келаётган баҳор байрамларида ҳам ташкил этилишини ва жорий "Обод маҳалла йили"да соғлом оиланига ўз маҳалласининг гуллаб-яшнашига хизмат қилишини билдирди.

Шу кун маҳалла миқёсидаги оммавий

Tadbir

тадбирга айланган "Соғлом оила" мусобақаси голиблари-га Миробод тумани ҳокимлиги ҳамда халқ таълими бўлимининг эсдалик совғалари топширилди.

K.АЛИОХУНОВ

Суҳбатдошимиз Аъзамжон Шоқиржонов 1951 йил 26 апрелда Сирдарё туманида туғилган. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устаси.

Миллий кураш бўйича Ўзбекистоннинг 13 карра чемпиони. Самбо, дзю-до, классик кураш бўйича Ўзбекистон чемпиони. 1995 йилдан бошлаб то шу кунга қадар Аъзамжон Шоқиржонов Ўзбекистон республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамяти қурилиши Академиясининг "Жисмоний тарбия ва спорт" кафедраси мудири лавозимида хизмат қилиб келмоқда.

— Спорт турлари орасидан нега айнан курашни танлагансиз?

— Айнан курашни танлаганим сабабини аниқ айта олмайман. Сабаби жуда кўп. Пскент шаҳридаги болалар уйида Владимир Ким деган тарбиячимиз классик кураш тўғрисидаги олиб борар эди, уша вақтда 10 ёшларда эдим. Ҳозиргача унинг ҳар бир ширин сўзларини, меҳрибонлигини эдимда, ҳар бир баҳарилан машқларга берган баҳоларини доим ўша устозга интилимимни тобора кучайтирад эди. Уша пайтлари Пскент шаҳрининг Окунбобоёв номи истироҳат боғида "Белбоғли кураш" бўйича катта сайиллар бўлар эди. Унда машур полвонлардан: Тўйчи полвон Раҳмонов, Олим полвон Пулатов, Мирхалил Зарипов, Нуриддин Маликов, Назарул полвон, Мамат полвон ва бошқалар кураш майдонини тўлардилар. Уларни ҳамма олқишлар, гудурос қарсақлар билан қарши олар, бизлар эса кун тўда ёш болалар, ушбу курашларни завқ билан томоша қилардик. 1965 йиллари, яъни Сирдарёда мактабда ўқиб ю-

шогирд, шогирд эмас" дейдилар. Албатта, шогирд устоз кўриши шарт, чунки устоз касб эгаси дегани. Доно халқимиз ўз фарзандини устозга олиб келганда "Эти сизники, сунгиз бизники" деб устозга бўлган баланд ҳурматини ва ишончини билдиради. Чунки устоз ўз шогирдининг касб маҳоратини эгаллаши учун бор кучини, салоҳиятини сарфлайди, меҳрини беради.

—Отамдан қолган далалар" фильмида бош роллардан бири-ни ижро этгансиз. Бундан ташқари ҳам бир қанча образларингиз зангори экранларда намойиш этилган. Умуман санъат сиз учун нима, бу ҳам сизнинг севимли машғулотиңизми?

—Мен 20 га яқин фильмларда суратга тушганман. Шулардан: "Отамдан қолган далалар", "Лазъ", "Тонг отунча", "Буёқ Амир Темури", "Занжир" фильмларида бош ролларни ўйнаганман. Кино санъати қизиқини ҳам кураш сабаб бўлган. 1984 йилда мен телевидениеда кураш ва белбоғли кураш дарсларини олиб борган эдим.

— Иккита ўғлим ҳам спорт билан шуғулланади: каттаси кураш билан, кенжаси эса футбол билан. Бола тарбиясида спорт жуда катта аҳамиятга эга. Спорт болани jisмонан чиниктиради, руҳини тетиклаштиради, бемаъни йўллاردан қайтаради. Шунинг учун ҳам давлатимиз МДХ бўйича биринчи бўлиб "Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида"ги қонунни қабул қилиб, мунтазам равишда спортни ривожлантиришга эътибор қаратиб келмоқда. Шахсан Президентимиз ташаббуси билан "Ўзбекистонда болалар спортини ривожлантириш жағмараси" ташкил этилди. Бу фарзанд тарбиясида спорт нечоғлик катта аҳамият касб этишининг ёрқин йфодасидир.

— Курашнинг тўрт тури бўйича спорт устаси экансиз, демак, шогирдлар ҳам бисёр. Ўз-ўзидан маълумки шогирди бор одам устозлик машаққатини ҳам озми-кўлини тоғиб қўради. Устозлик масъулияти ҳақида нима дея оласиз?

—Ҳақиқатдан ҳам 100 дан ортиқ спорт усталарини тайёрлаганман. Айникса, К. Турсунов, А. Азимов, М. Байтаров, А. Саитбоев Б.Эркинбоев, Х.Эгамов, М.Қамбаров Т.Иброҳимов, Н.Иброҳимов, Хамидуллолопов, А.Мўминов А.Пирматов ва А.Йўлдошевлардай шогирдларим борлиги билан фахрланаман. Албатта, устоз фақат жисмоний ва техник-тактик тайёргарликка аҳамият бермай, балки шогирдининг руҳий ҳолатига ва дунёқаршига ҳам эътибор бериб, ҳаётда ўз ўрнини топиши учун ёрдам кўрсатиши керак. Хуллас, шогирд ўз остида "менинг устозим" деганда, устоз "устоз" деган улуг номга сазовор бўлади, деб ўйлайман.

— Курашдан ташқари спортнинг яна қандай турлари билан шуғулланасиз?

— Спортнинг қиролчаси ҳисобланган энгил атлетика —ҳар бир спорт тури оссида ётгани сингади, менинг

НУКУСЛИК ЁШЛАР ГОЛИБ

Мақтаб ўқувчилари ўртасида уюштирилган "Умид ниҳоллари" спорт мусобақаларининг 5-7-синфлар жамоалари иштирокида ташкилланган футбол баҳслари Қорақалпоғистон Республикасида кўтаринки руҳда ўтказилди. Республика голиблиги учун кечган мусобақаларда жамоалар 4 гуруҳга бўлинган ҳолда беллашдилар. Гуруҳ баҳсларида галаба қозонган Нукус, Тўртқўл, Кейали ва Шуманой туманлари ёш футболчилари орасидан финалға нукусликлар ва тўртқўлликлар йўлланма олишди. Хавфли вазиятларга бой ва ҳужумкор руҳда кечган учрашув нукусликларнинг 2:0 ҳисобидаги галабаси билан аяқуланди. Учинчи ўрин шуманойлик ўқувчиларга насиб қилди.

БИРИНЧИ ДАВРА УЧРАШУВЛАРИ

Самарқанд шаҳрида олий ўқув юртлири талабаларининг волейбол бўйича очик чемпионати биринчи давра учрашувлари бўлиб ўтди. Самарқанд, Термиз, Қорақалпоғистон давлат университетлари, Тошкент давлат педагогика университети, Навоий кончилик институту, Наманган давлат муҳандислик ва Жиззах давлат педагогика институтлари жамоалари ўртасида кечган беллашуларда пойтахтлик, қорақалпоғистонлик, наманганлик ҳамда мезбон талабаларга омад кулиб боқди. Март ойида Жиззах шаҳрида "Талаба" спорт уюшмаси томонидан ташкил этилган ушбу мусобақаларнинг иккинчи давра учрашувлари бўлиб ўтади.

Айтиш мумкинки, талабаларнинг бу хилдаги мусобақалари келгуси йили айнан Самарқандда бўладиган "Универсиада – 2004" ўйинларининг мурасисиз ва қизгин беллашувлар остида ўтишига хизмат қилади.

КАБАЕВАНИНГ КЎРГАЗМАЛИ ЧИҚИШИ

Кун кеча Ростов-Дондаги "Экспресс" спорт мажмуасида 1987-1991 йилларда туғилган қизлар ўртасида спортнинг бадий гимнастика тури бўйича Россия биринчилиги мусобақалари бошланди. Унинг тантанали очилиши маросимида мамлакатимизда туғилиб, ҳозирда Россия шарафини ҳимоя қилаётган таниқли гимнастикчи Алина Кабаева ўзининг кўرғазмали чиқishi билан иштирок этди.

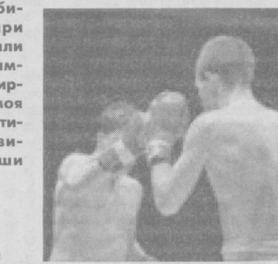
ФЕРГЮССОН БЕКХЭМНИ ЖАЗОЛАДИМИ?

Англия чемпионати доирасида "Арсенал" жамоасига қарши майдонга тушган "Манчестер Юнайтед" клуби ўз уйида 2-0 ҳисобида ўзқазиб қўйди. Шундан сўнг, мағлубиятдан жаҳли чиққан "Манчестер Юнайтед" бош мураббийси 61 ёшли Алекс Фергюссон ечиниш хонасига кириб, ўз ўйинчиларига бақира кетди ва ўриндиқда ўтирган жа-

МАСКАЕВНИНГ ГАЛАБАСИ

Мамлакатимизда туғилиб ўсган ва ҳозирда Россия ша-

рафини ҳимоя қилаётган оғир вазили профессионал боксчи Олег Маскаев бир йиллик танаффусдан сўнг ўзининг илк жангини ўтказди. У македониялик 31 ёшли Эррол Садиқовскага қарши рингга чиқиб, биринчи раундда бир дақиқаю беш сонияси ўтган вақтда рақибини нокаутга учратди. Ҳозирги қадар 27 учрашув ўтказиб, шунинг 22 тасида галабага эришган ва 5 мартаба мағлуб бўлган Маскаев 17 та рақибини Эрролга ўхшоб нокаут ҳолатига туширган эди. Эътиборли жиҳати, у Хассим Раҳмонов ҳам шу кўйга солган.

Македониялик боксчи эса 14 та жанг ўтказиб, шунинг 10 тасида мағлубиятга учраган ва ўтган йилнинг март ойида Жанубий африкалик Корри Сэндерсдан техник нокаутга учраганидан сўнг, энг кучли 20 та оғир вазили профессионал боксчилар рўйхатидан чиқариб юборилган эди.

КУЧЛИ БЎЛАМАН ДЕСАНГ, ЮГУР!

ган пайтларимда, тўйларда курашга тушардим. Галаба қозонганидан сўнг барча олқиш ва мақтовлар майдан экки кетар эди.

Тўйларда кураш ташвётганимда тренер Марат ақанинг назарига тушиб қолдим. Уша одам менинг биринчи устозим. Устоз Марат ака мени Бахт шаҳрида спортнинг кураш тури билан мунтазам шуғулланиш учун таклиф этди. Кураш ҳаётимнинг мазмунини бўлган десам адашмайман, унга эришиш учун барча қийинчиликларни енгишга ҳаракат қилдим. Кун буйи мактабда, ўқишдан сўнг далада ишлаганимдан кейин 4 км.ли масофадан кураш тўғрисида югуриб борар эдим. Натижада аввал туман, кейин вилоят ва ниҳоят республика чемпиони бўлдим.

Мустақил ҳаётга қадам қўйишимда Сирдарё тумани спорт қўмитаси раиси А. Муравьев жуда ҳам катта роль ўйнаган. У менига ишонч билдириб, менинг яши томонларимни қўриб, қобилиятим борлигига ишонтирди, бу менинг бундан ҳам кўпроқ ютуқларга эришишимга туртки бўлди.

— Спорт тинчлик элчиси дейишадими... —Мен бунга аминман. Чунки спорт дўстликни мустақкамлайдиган, миллатларни бирлаштирадиган восита, Спорт кишиларнинг бир-бирини тушунишида катта ўрин тутати, дўстликни кучайтиради. Ўтмишда хонликлар ўртасида бўлган урушларда кун тўкилишининг олдини олиш мақсадига биттадан полвонлар курашганлар ва бу уруш натижасини белгилаган.

— Яши курашичи бўлиш учун яши устозга шогирд тушиш керакми, ёки... —Ўзбек халқида "Устоз кўрмаган ҳаётимда югуриш муҳим ўрин тутати. Ҳозир ҳам ҳар кун 4-5 км. югураман. Шаҳримизда югуриш бўйича ўтказилган мусобақаларда қатнашиб тураман. Қадимий Элладада тошда шундай сўзлар битилган: "Кучли бўлман десанг — югур, ақли бўлман десанг — югур". Умуман, менинг организмим югуришни қаттиқ талаб қилади ва эринмай шу талабни қондиришга ҳаракат қиламан.

— Спорт борасидаги фаолиятингизни амалга оширишда жиддий тўсиқлар ҳам бўлганими? — Одам учун энг катта тўсиқ, бу ўзининг ички руҳий тўсиқлари деб биламан. Агар ишонч ирода, матонат бўлса у барча ташқи тўсиқларни енга олади. Ҳаётимдаги барча муаммоларни ҳал этишга ҳаракат қилганим, ўз олдимга қўйган мақсадга эришишга куч топа олганим. Бу ҳам бўлса кучли машқлар мени тоблаганидан бўлса керак, деб ўйлайман. Кучли одам бу кучли спортчи эмас, ўзини ҳар қандай вазиятда бошқара билган инсонни кучли, деб биламан.

—Оилангиз ҳақида гапириб берсангиз. —Умр йўлдошим педагогика фанлари номзоди, доцент, Республика энгил атлетика мактаби директори, ўғилларимиз Темури 60- мактабнинг 9-синф ўқувчиси ва Бобур 94-мактабнинг 6-синф ўқувчиси. Умр йўлдошим менинг маслаҳатқўйим, оиламиз фаришаси ва баракаси, меҳрибон она, фарзандларимизни меҳнатсевар, ориятли, ватанпарвар қилиб тарбиялаётган мен учун азиз инсондир.

Уша вақтда режиссёр Юсуф Азимов "Тонг отунча" фильмига таклиф этди. Ушбу фильмдан сўнг Шухрат Аббосов, Санжар Бобоев, Музроб Боймухаммедов, Нуриддин Қосимов ва Исмамет Эргашевлар ўз фильмлариға бош ролларни ижро этиш учун таклиф қилишди. Спорт мен учун қандай аҳамиятга бўлса, санъат ҳам шундай аҳамиятга. Санъат менга ўзгача руҳий озуқа беради.

— Ҳозир қандай фильм устиди ишлаяпсиз? — Яқин кунларда режиссёр Нуриддин Қосимовнинг "Нотаниш полвон" фильми телетомошавиллар ҳужмига ҳавола этилади. Ушбу фильмда Устоз полвон образини яратишга ҳаракат қилдим. Устоз полвон образида халқимизнинг энг олийжаноб фазилатлари муқассамлашган бўлиб, унда ориятли, виждонли, сотилмайдиган, ўз она юртини севадиган ва ҳимоя қиладиган инсон акс эттирилган. Бу фильм Ўзбекистон — полвонлар юрти эканлигини кўрсатади.

— Шу даражага етиб келишингизда устозларингизнинг ҳам ўрни борми? — Юқорида айтиб ўтганимдек, ҳаётимда устозларим жуда катта роль ўйнашган. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган устоз Тухфат ака Одиловнинг самарали меҳнатлари туфайли ийрик мусобақаларнинг голиби бўлдим. Устоз энг керакли пайтларда доим ёнимда бўлиб, маслаҳат ва йўриқлар билан мени галабаларга эришишимга ўз хиссасини қўшар эди.

— Фарзандларингиз ҳам спорт билан шуғулланишадими. Сизнингча, фарзанд тарбиясида спорт нечоғлик аҳамият касб этади? —Сўхбатдош: Абдулҳамид АБДУҲАҚД ўғли

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мақамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази 2003 йилда абитуриентлар учун қўлланма бўладиган «Ахборотнома» ва «Вестник» журналларини босмадан чиқарди.

У журналларни нақд пулга ёки пул ўтказиши йўли билан сотиб олиш мумкин.

Манзилымыз: Тошкент ш., Жаҳон Обидова кўчаси, 12-уй. 137-53-89

Эй дуст! Суватининг новдаси каби эгилиб, Кели йўлдан йўлакка ўтмоқда бир йил. У сенин эртангинг — турмағил кулиб, Чоғиб бор, имдод бер, асо бўл дарҳол.

Сакраб тушимга юраги бетламай тузган "ботир"ни бир амаллаб, еру осмон ўртасидан бўшлиқдан кутказишниди.

БИТИК — МУСТАҚИЛ ЖАНР

Кейинги йилларда адабиётда, хусусан, шеърятда янгилик яратишга, яъни ҳар хил услуб ва шакллари янгилашга бўлган иштироки кучайди. Бундай қизиқинч нафақат ёш қаламкашлар, балки бир қадар суяги қотган ижодкорлар орасида ҳам аққол кўзга ташланмоқда. Мен, айниқса, дилбар шоиримиз Азим Суяунинг бу борадаги излашларини алоҳида таъкидлашни истароим.

Азим Суяунинг "Битик"ларини кўндан буён кузатиб келаман. Бу битиклар Шарқ мумтоз шеърятини уммондан "сув ичаётгани", яъни Умар Хайём, Саъдий Шерозий, Аҳмад Яссавий, Ашшер Навоий, Бобур Мирзо каби улуг донишмандларимиз асарларидаги донолик, теранлик, ихчамлик, лўндалик каби фазилатларга эътибор, айни пайтда энг қадимий даврларда тоғ-тошларга ўйиб ёзилган битиклардек аниқлиги билангина эмас, балки шаклида янгилиги билан ҳам эътиборга лойиқдир.

Биз рубоий, туюқ, фард деган жанрларни билар эдик. Менимча, энди буларнинг каторига "битик" ҳам алоҳида жанр бўлиб қўшилиди. Чунки Азим Суяунинг гайратини ва мезнатини билан "битик" ҳам мустақил жанр хусусиятига эга бўлди. "Эй дуст" деган сатр мурожатидангина иборат эмас. У турли ўрилларда турлича оҳанг ва маъно касб этмоқда. Турлики маъно ва шакл жиҳатидан янгиламоқда. Шу билан Шарқда минг йиллардан бери ўзгартириб бўлмайдигандай турли жанрлар, энг муҳими, янгича руҳда кўришмоқда.

Шоиримизнинг бу янгилиги адабиётда, албатта, эътироф этилади. Азим Суяунга эргашиб, бу йўлни давом эттиришга бел боғлайдиганлар ҳам чиқишига шубҳа қилмайман.

Абдулла ОРИЕВ, Ўзбекистон Қаҳрамони

Азим СУЮН

Эй дуст! Шайтон муҳаббатдан кўржади фақат, Ул ҳозир нозир ҳар жойда, ҳар вақт. Дунёда дуст, душман ўрталарида, Йлоҳим, пойндор бўлсин муҳаббат.

Эй дуст! Бу чексиз ерлар кўп сертепадиқ, боқ, Улар тепаларини, қара яхшироқ, Жангу жадалларда не-не ўғлонлар Дўстаман йиқилиб бўлганлар тупроқ.

Эй дуст! Замин менга дейди: "Оғир бўл, оғир, Майли, топтасинлар, бўл фақир-ҳақир. Бағримдан улarga жой ҳозирланган, Фалакларга учиб кетмаслар ахир!"

Эй дуст! Мендан сенига етар қандайдир бир ўқ, Сөндан менга қайтар қандайдир бир ўқ. Шундоқ отгайдиримиз бир-биримизни, Бир кун олиб кетар қандайдир бир ўқ.

Эй дуст! Тулпор отни мингиси келмайди ким? Кимхоб тўни қийгиси келмайди ким? Сулув қизни олгиси келмайди ким? Абад тирик қолгиси келмайди ким?

Эй дуст! Асал билан заҳар битта жомда жам, Улар аралашиб бўлган тот-таом. Тановул қиламиз азалу абад, Башар унга Хаёт дея берган ном.

Эй дуст! Арсларким тинсиз ҳарб — зарб отлари, Дунёнинг бузилган ҳаволатлари. Тўя ўз аксини кўзга кўрар, Тўғри жойи йўқ-ку... уни синдирар.

Эй дуст! Кўриб турганим бу илон, кўрқаман, Кўриб турибман-ку омон, кўрқаман. Емон билганимда, йўқ, кўрқмас эдим, Яхши билганимдан ёмон кўрқаман.

Эй дуст! Оллоҳ икромидан умдим мўл-қўл, Бир ҳовуч донда мен хирмон кўраман. Манзилни тоғмидир ва ё сахро, чўл, Хар лаҳза, ҳар дамда имкон кўраман.

Эй дуст! Нозик иллар арқон бўлиб эшилдилар, Ирмоқчалар дарё бўлиб қўшилдилар. Бормиким-эй биз гариблар харидори, Кутаямиз, кўларимиз йўл хумори.

Эй дуст! Умримнинг йўллари висолу фироқ, Кундуз чириқиман, тунда бечирок, Ўзи йўқлар билан сўхатлар кўрдим, Қошимдагилардан гоҳ қочдим йироқ.

Эй дуст! Бир товух асрадим, қўлимдан донлар, Қорни тўқ, кўнгли тўқ неча замонлар. Лекин тухум кўяр бир ёт ховлига, Бу қандай инсофу қандай иймонлар?

Эй дуст! Қулоғинг ўзингда, кўрмайсан аммо, Кўрмагинг мумкиндин соянда аммо, У — жар ёқасида ёрти чайладир, Эшитганин бари ҳақ эмас асло!

Эй дуст! Зарга сотилмайди бу Вақт дегани, Зўга топилайди бу Вақт дегани. Ўт бор қора булут қовурғасида, Чопсанг, чопилмайди бу Вақт дегани!..

Эй дуст! Сувга қилич урдинг, беҳуда, изсиз, Тоққа кўкрак кердинг, беҳуда, сўзсиз. Ўз холин билмаган нодонлардан кўрқ, Нишонга кўзламоқ бўлади — кўзсиз.

Эй дуст! Ташбака аталмиш қалин ошнам бор, Унга бир юмушини қилдим ихтиёр. Ўз йил ўтиб кетди, дарак йўқ аммо, Кўларим тўрт бўлдию қора бошим қор.

Эй дуст! Ўз йўлин тўғри деб билади ўғри, Олчқнинг йўли ҳам ўзига тўғри. "Богда куйиб кетдим..." — оҳ чекар булбул, "Вайронам — қошонам" — дейди бойўғли.

Эй дуст! Менга дер сарёҳ дуст: "Ха, кенгдир олам, Лекин бор ҳар жойда тақдир ёзгани", Қурбака илонга энг тотли таом, Илондир лайлакнинг ширин озғи.

Эй дуст! Тўрт оёқда юрдим эрталаб шодон, Туш пайти оғвим икки — чопогон. Учгага айланди кеча борибон, Бу надир? Бу — Умр, дўсти гарибон!

ЭЙ ДУСТ (1001 битикдан)

Эй дуст! Мақон ичра: калтак тутган оломон, — Мамонтлар гўштини талашар ёмон. Бугун уша тўда талашар дин-ирқ, Не қадар қомиллик топди, айт, инсон?

Эй дуст! Шоир умрига тенг эмас — шеър умри, Сузим исботидир Алишер умри. Бир назар қилмадим қогоз гулларга, Ёввойи гултикон, чечак — Ер умри.

Эй дуст! Бир донишманд зот дер: — Англа ушбуни, Десаңг: икки дунёи раҳматга тўлсин, — Кўнгли кўзи билан Оллоҳни тани. Ва лекин илқинга ҳунар ёр бўлсин!

Эй дуст! Менинг аслим билар киши сўзимга боқсин, Менинг бирла бир дарёда чўмилсин, оксин. Шаҳар либосини гийбат қилгандан қўра, Қалбим бирла тоққа чиқсин, гулханлар ёқсин.

Эй дуст! Ўз уйинг ичида бўй берган низо Ташларга чиқар берар акс-садо. Қандай соҳиб бўлдинг, юз берса шу ҳол, Бу ҳолатни ҳатто ҳўшламас Худо.

Эй дуст! Пок наслу насабим бор, Пок иймон, пок қалбим ёр. Покдурур фикру вужуд, Иймон пок — баҳтин пайдор.

Эй дуст! Дилимга озордир қуруқ насихат, Насихат соҳиб кўрсатмас ибрат. "Ўғирлик қилма" — дер, кўзида ёши, — Ўғри фарзандига бир ўғрибоши.

Эй дуст! Тангри ё бандасин ўзининг иши, Ҳақиқат оқ эрур икки хил киши. Бир гадо эрур — қорни оч унинг, Иккинчиси — ҳасис, кўзи оч бунинг.

Эй дуст! Бунча тўполондир бу гардун, бу ёқ, Ҳар ёнга қарасанг отлару тўёқ. Нурга етдим дея қўвонган эдим, — Йўлнинг чеккасида мен битта қиёқ.

Эй дуст! Ишқ — лаззат. Маст этиб йикди қўённи, Бўри тудди, пойлаб худди шу онни. Бундай номардликни кўп кўрган олам, Айниқса, устаси фарангдир одам.

Эй дуст! Ховузнинг юзида кўрдим ажинлар Ва ёки югурар ўргимчак, жинлар. Ҳаракат йўқ жойда — турли-туман бад, Ҳаракат бор жойда — ҳаёту фикрат!

Эй дуст! Менга дилозорлик қилма ҳеч қачон, Ундан ўзинг абор бўлурсан, инон, Қозоннинг қораси юкди деб сўқар, Таомин еб бўлиб, унутган нодон.

Эй дуст! Хузур-ҳаловатнинг билмаймиз чекин, Ундан ўзни тийиб яшамок қийин. Қўлимда қил-қизил хил пишган олма, О, унинг ичида қурти яширин.

Эй дуст! Тангрим бул ҳаётни яратган тугал, Қазодан кўрқмаймиз — тақдир азал. Ғуж гулга кирибди навнихол Хурмо, О, бевақт урмасин қақмоқ — оқ ажал.

Эй дуст! Сув қарқараси қанотин қилар соябон, Сояга интилар балиқ — ўлжалар шу он. Мумкиндин сояларвар одамни тушунмоқ, Лекин балиқларни тушунмоқ эмас осон.

Эй дуст! Битта овчи чиқди тўнғиз овига, Ношуд эди, тўнғиз ташлади ёриб. Шундоқ тушар унинг ҳол-аҳволига, Ёв кучин билмаган оқилу ғариб.

Эй дуст! Бир ўлакани тулки тортар бир ёнга, Ғажир бир ён тортади, шақол-чи — бир ён. Ўқсак чўққидан боқиб уллар томонга Менинг султон бургутим, боқ, турар хайрон.

Эй дуст! Заҳматларга лойиқ эмас аёллар, Уларни арасин қўлар, ақлар. Қулун — зот бергучига бияла-рига Бўйинтуруқ солмай кел-ган асллар.

Эй дуст! Гувоман, бир қарғиш: элни эл билан Ёв қилиб, ўртада пайдо қилар жар. Гувоман, бир олқиш: элни эл билан Бир-бирига қилгай боқиб биродар.

Эй дуст! Баъзан ўз-ўзидан ҳаёллар тортар, Толеингда не бахт, не хавфу хатар, — Бари айтилмаган битта сўздадир, Сўз томчи, томдим — ёйилиб кетар.

Эй дуст! Содароқ ўсдимми тоғли ҳаётда, Даллигул фельимдан дўстлар хайратда. Менинг-чи, қўшлардан хайратим ошқор, Дон — илинж, тўзоққа илинар абор.

Эй дуст! Кеча билан яшаб бўлмайдим бугун, Ой ярим эди-ку, бугун-чи бутун. Бир қиз фарёд чеқди кеча тонггача, Боқ, бугун юзлари ёнади гулгун.

Эй дуст! Уйида бир меҳмон кутмаган жонон, Меҳмонга боргум деб қилур тўполон. Меҳмон бўлмоқ учун аввал мезбон бўл, Фақат кўр товухқа ҳамма нарса дон.

Эй дуст! Бир кори-ҳолнинг нақ шабодаси бор. Оламни бузудек дабдабаси бор. Ахир, оел қелишдан олдинроқ — мудом Совуқ ел қелишинг ўз қаъдаси бор.

Эй дуст! Ушбу сўзим лемағил хобу хаёл, Қўқайинга келмасин шубҳа, малол. Сабуру бардош, қаноат — тўзимники, Ўзагингни узайди ўзингинки.

Эй дуст! Ота-онанг қабрда ётибди илҳақ, Йўқлаб қўлдингни, эслаб бир бора. Боланг билан унга бормоқлигинг ҳақ, У ҳам сени бир кун йўқласа зора.

Эй дуст! Сувтолнинг новдаси каби эгилиб, Кенг йўлдан йўлакка ўтмоқда бир чол. У сенин эртандинг — турмағил кулиб, Чопиб бор, имдод бер, асо бўл дарҳол.

Эй дуст! Бу дунё бир чексиз уммондир, уммон, Саноксиз тўлқинлар қурашар бетин. Қайси бири қилиб билмадими, инон, Бобом ҳам билмайн ўтганлиги чин.

Эй дуст! Оқар сувдан от ўтар, Дуст ўтару ёт ўтар. Оқиб тургани авло, Бу дунёси бот ўтар.

Эй дуст! Умр — бу ўтадир баланд, пастларда, Гоҳ тилло тангасан, гоҳо хаслардай. Аччиқ шодликларга ўзни урасан, Гоҳ қочиб юрасан ширин қастрлардан.

Эй дуст! Ноёб дарахтдирман, меваларим мўл, Мен томон чўзилар ҳар ўткинчи қўл, Майли, олиб есин мевани, аммо, Нега шохларимни синдирмоқ нуқул?

Эй дуст! Бир дониш шоирни, дерлар, йиғлоқи, Йиғига тўла, ха, қалбин даргоҳи. Йиғи дард оларимни, эл-эрт дарадини Олмоқ учун йиғлар у гоҳи-гоҳи.

Эй дуст! Иўлнинг четиди битта дарахтман, Ҳар кимсага мевам пишса керакман. Ўзга пайт, бормисан, деган бир зот йўқ, Ё уллар қарахтми ё мен қарахтман.

Эй дуст! Беор қакку ором бериб жонига, Тухум кўяр ўзга қуш ошенига. Бировга юклайди ўзининг юкин, Не бўлган уларнинг, бой, иймонига!

Эй дуст! Виждон азоблари — юракдаги тош, Ул эрий бошлаша, тошар аччиқ ёш, Қўзёш тўқилдим — руҳ оромдадир, Тагин бир соф юрак бу оламдадир.

Эй дуст! Бир кас кетмон чопар ёз, кўклам, қуз, қиш, Бирор-бир ёккани кўрсатмайди ниш. Дедим: — Деҳқонсифат ҳў, сен, ялангтўш, Меҳнатга тафаккур дон-дундан қўш!

Ko'ngil bitiklari

ТВ-4 Халқаро телеканалда ҳар якшанба кuni намоиш этилаётган "Инглиз тили Сиз учун" масофавий инглиз тили курсининг саволлари: Questions for Episode 15, Questions for episode 17, Questions for episode 16.

"ИНДАБА" СКАНВОРДИ

Scrabble board with words like Шифокох таом, Ени, Пилла-лок, Ер бўл-доши, Санок сон, Илим фило-софия, Кирол, Со 1, Рус ой-номаси, Мозий.

Хурматли Тожи Юлдашев! Сизни таваллуд кунингиз билан муборакбод этамиз. Сизнинг етакчилигингизда жамоамиз янада юксак ўқушларни эгаллашга умид қиламиз.

Хурматли Бобохон НОРМУРДОВ! Сизни таваллуд кунингиз билан кутлаб, Яратгандан соғлиқ ва педагогик фаолиятингизда омад тилаймиз.

Мухтарам Навотхон ТОШБОЕВА! Сизни 55 ёшга тўлганингиз билан кутлар эканмиз, узок йиллар бошлангич таълимда қилган меҳнатларингиз самараси бундан бўён ҳам ўзингизга қувват бериб туршини тилаймиз.

Ma'rifat таъсис этувчилар: Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот Қўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йил рўйхатга олинган. ИНДЕКС: 149, 150. Г-127. Тиражи 33034 Г. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 4 босма табоқ.

Баҳоси сотувда эркин нархда Репиш компьютерда Лилия БИНАШЕВА ва Милоҳат ТОШОВА сарфлашади. «Шарқ» нашриёт-матбаа акционерлик компанияси босмазоши.